

Til vands

Sejlads med mindre fartøjer uden motor er tilladt hele året uden for fuglebeskyttelsesområderne. Disse områder er vist på kortet og afmærket med gule bølger på søen. Inden for disse områder må man ikke sejle 1. februar til 31. juli. Oplevelsesmæssigt kan Arresø godt konkurrere med de svenske søer med vide udsigter og til tider pæne bølger, når det blæser mere end 5 m/s.

KAJAK OG KANO

I de senere år er det blevet mere og mere populært at ro havkajak i Danmark. Det mærker man også i Arresø Kajakklub, der holder til i Ramløse Havn og Frederiksværk Kajakklub, der har både i Naturcenter Auderød Havn på Arrenæs. Desuden har Foreningen Frie Fugle kajaktiviteter fra Huseby. Det er en god idé at kontakte en kajakklub, hvis man vil dyrke kajakroning, idet det anbefales at have bestået grundkursus og lært sikkerhedsregler mm. Endelig er det en god idé at ro sammen med andre.

Hele Arresø rundt er en maraton distance, altså ca. 42 km. En fornuftig dagstur kunne være ca. det halve, og Arrenæs deler også naturligt søen i 2 dele. Der er også mulighed for at overnatte f.eks. i shelter, så man kunne komme hele søen rundt på en weekendtur og virkelig udforske søen. Brug kortet og få ideer til mindre ture langs bredden og studér landgangsmulighederne. Det er muligt at ro fra Roskilde Fjord gennem Arresø Kanal (med to overbæring) til Arresø eller modsat.

Man kan også padle turen inkl. overnatning i kano, og her kan man have mere bagage med. Hvis man vil tage en skoleklasse eller lignende ud på kanotur, så kontakt Gribskov Kommunes Grejbank for lån af udstyr.

SEJLBÅD, SURF MM.

Små sejlbåde ses af og til på søen, kontakt sejlklubberne i Ramløse og Frederiksværk for nærmere oplysninger. Vindsurfing er tilladt på den nordlige del af søen, men pas på du ikke ryger ind i fuglebeskyttelsesområderne. Kitesurfing er ikke tilladt på Arresø.

ANDET

Med hensyn til vinteraktiviteter, skal kommunen give tilladelse ved opslag til færdsel på isen. Isbåde skal holde en minimumafstand på 200 meter til våger. Badning kan ikke anbefales. Lystfiskeri er tilladt med gyldigt fiske-tegn (18-65 år), hvor man har lovlig adgang til søbredden og fra både.

REGLER OG TIPS TIL SØS

- Det anbefales, at man kan svømme
- Brug svømmevest eller redningsvest
- Tjek vejr og strøm (Aps: DMI, YR og SejlSikkert)
- Medbring tlf. i vandtæt etui (f.eks. i rem om halsen)
- Tag ud sammen med andre eller/og giv besked om, hvor du tager hen og forventet hjemkomst
- Bekendtgørelse om færdsel på Arresø: www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=179022
- Private broer og landgangssteder må kun bruges i nødstilfælde eller efter aftale med lodsejer. De er medtaget på kortet som orienteringspunkter
- Hvis man skal tilkalde hjælp i en nødsituation, kan det være smart at have installeret "App 112", idet alarmcentralen, så via GPS straks kan se, hvor man er.

Til lands

PÅ CYKEL

På kortet er indtegnet et turforslag rundt om søen på ca. 44 km. Mellem Bækkebro vest for Ramløse og Annisse følges cykelrute 701. Resten af turforslaget er ikke skiltet. Der er mange gode rasteplasser undervejs til at nyde medbragt mad og drikke ved søens bred. Ved kirkerne kan man fylde sin vanddunk og benytte toiletterne. Der er også mulighed for overnatning på telt- og shelterpladser undervejs. Turforslaget gennem sommerhusområdet Sandet er delvis på grusveje og en smal sti tæt langs søen. Her er det mest sikkert at cykle med uret, så man ikke skal krydse landevejen. Turforslaget ved søens sydvestbred forløber på skovvej gennem Sørup Vang mellem Dronningholm (sti til Frederiksværk) og der, hvor bådfarten starter ved P-plads fra Arresødalvej. Der er desuden en god cykelmulighed fra P-plads ved vejen mod Tibirke til stranden ved Stængehus til supplement.

TIL FODS

Ihærdige vandrere kan følge cykeltursforlaget, men da en del heraf går via asfalterede veje, vil det være mere spændende, at bruge stier, skovveje og lignende. På kortet er vist flere afmærkede vandruter og nogle stier. Ramløse har i sig selv 3 kløverstier, hvoraf den længste er den historiske rejse på Ellemosestien.

Man kan også vandre på Hovgårdsstien fra Ramløse med flot vue over søen og ud til Sandet, hvor man følger småveje og stier sydpå. Ved Arrenakke Bakke er der en fin vandresløjfe. Man kan slutte ved Arresø Kanal i Frederiksværk, og følge en jungleagtig plankebro ud til en træpavillon med storslået udsigt over søen.

ADGANG UDEFRA TIL OMRÅDET

Man kan tage cyklen med toget til Hillerød og cykle derfra (start på en af de lokale ruter 101 eller 103), eller fortsætte med tog til Helsingør (herfra tages cykelrute 701) eller til Frederiksværk/Kregme. Cykelmedtagning er gratis. Brug www.rejseplanen.dk til at finde busforbindelser, hvis du er til fods. Vælg en delstrækning eller tag hele udstyret på ryggen og overnat i shelter undervejs. Der er tog til Hillerød og Hundested fra Kregme og Frederiksværk stationer, som også giver adgang til Arrenæs, der er et godt forslag til en dagstur.

BIL OG MOTORCYKEL

På kortet er indtegnet Margueritruen, som er en landsdækkende turistrute for den motoriserede trafik følgende smukke veje, herunder "panoramavejen" mellem Annisse og Ramløse. Du kan undervejs nyde udsigterne over søen, parkere på P-pladser og gå en tur på de viste vandruter eller slå dig ned ved bord og bænke på rasteplasserne.

RIDNING

Der er ikke så mange muligheder for at ride langs søen, men der planlægges flere ridestier på Arrenæs. Her anbefales parkeringspladsen nær Kregme rundkørsel. Der er endvidere 46 km ridestier i Tisvilde Hegn.

Historie, fauna og flora

Oprindeligt var Arresø en lavvandet fjord forbundet med Kattegat, dér hvor Sandet og Melby Overdrev i dag ligger. På grund af landhævninger og tilsanding lukkedes udmundningen til Kattegat langsomt og Arresø blev til en ferskvandssø med udløb til Roskilde Fjord. Da udmundningen lukkede begyndte vandstanden i søen at stige. En sluse regulerer vandstanden til 3,90 m.o.h. og i dag er Arresø vores største sø arealmæssigt (41 km²), men ikke den vandrige (det er Esum Sø), da den er forholdsvis fladvandet med en største dybde på 5,6 meter.

Navnet Arre betyder brune og henviser til en bundvegetation af denne farve. Senere har søens farver skiftet mod det grønne på grund af voldsom algevekst. Søens vand var klart op til omkring år 1900, hvor man kunne se plantevækst på omkring 4 meters dybde. Men fra 1920 udlødes spildevand og særligt fra 1950 udlødes meget forurening fra Hillerød via Pøleåen. Først omkring 1970-80 bliver myndighederne opmærksomme på, at der må gøres noget. Man prøver herefter at styre fosforudledningen, men søens bund er allerede fyldt af næringsstoffer.

Selvom man ikke kan se det, så er der dog i dag en del fisk i søen, og der drives stadig erhvervsfiskeri på aborre, gedde, sandart, ål og brasen. Særlig ålefiskeriet har tidligere været givtigt og sandart er stadig en god eksportvare. Fuglelivet skyldes også, at der faktisk er mad i vandet. Man ser jævnligt havørn, fiskeørn, stor skallesluger, skarv, rørdrum, rørhøg, skægmejsje, isfugl, fiskehejre m.fl. Senest tilkomne fauna er bæverne, som bl.a. bor ved Dronningholm, Ramløse Å og Pøleåen. Bæverne blev udsat i Holløse Bredning 2009.

Floraen omkring søen byder på mange sjældne plantearter, bl.a. orkideer pga. den kalkholdige jord, der stammer fra den tidligere havbund. Særligt ved sydbredden findes f.eks. sump-hullæbe, den kødædende vibefedt og leveurt. Arresø og Ellemosen er udpeget som Natura 2000-område, der indebærer særlig beskyttelse af flora og fauna.

PRAKTISKE OPPLYSNINGER

KAJAKLUBBER

Arresø Kajakklub: www.arresoekajakklub.dk
Frederiksværk Kajakklub: www.auderodhavn.dk
Foreningen Frie Fugle: www.friefugle.dk
Tisvildeleje Kajakklub: www.tisvildelejekajakklub.dk

SEJLKLUBBER

Ramløse: www.arresoesejlkklub.dk
Frederiksværk: www.frv-roklub.dk/ www.frv-sejl.dk
Naturcenter Auderød: www.auderodhavn.dk

UDLEJNING AF KANOER, GREJ, TURSEJLADS OG TIPS

Frederiksværk Camping: www.fredfyldt.dk tlf. 23 44 88 44
Gribskov Grejbank: www.gribskov-ungdomsskole.dk tlf. 72499999
Tursejlad med Frederikke: www.msfrerikke.dk tlf. 30230685
Vandretips: www.dvl.dk Lokalafd.: www.dvl-nsj.dk
Cykeltips: www.cyklistforbundet.dk
Lokalafd: Facebookgruppen Cyklistforbundet i Gribskov

OVERNATNING

Lejrpladser skal bookes på www.udinaturen.dk Teltpladser kan frit benyttes www.teltpladser.dk herunder shelters, som ikke tilhører en lejrplads. Der er vandrerhjem i Frederiksværk samt campingplads. Desuden findes der hoteller og B&B. Se derom og øvrig turistinformation på: www.visitnordsjaelland.com

LITTERATUR OG YDERLIGERE INFORMATION

Historien rundt om Arresø. Henning Overgaard Mogensen. 2007.
Annisne Sogn gennem 200 år. Sigrd Nielsen.1995.
Bekendtgørelse om færdsel mm på Arresø. www.retsinformation.dk
www.naturstyrelsen.dk
www.friluftsguiden.dk
www.halsnaes.dk
www.gribskov.dk
www.hillerod.dk
www.friluftstraadet.dk
www.rejseplanen.dk
www.halsnaes.kajakkort.dk

Friluftsliv ved Arresø

Foreningen Frie Fugle har etableret et samarbejde med Arresø Kajakklub i Ramløse og via dette friluftskort også med kommunerne, Naturstyrelsen og lokale friluftsgårdsorganisationer. Vi ønsker sammen at udvikle friluftsliv og turisme på og omkring Arresø.

Arresø er Danmarks største sø, men i forhold hertil er den ikke særlig meget brugt til friluftsliv. Det skyldes, at store dele af landarealerne er private, og store dele er tilgroet med tagrør, også ved offentlige arealer. Bekendtgørelsen, som regulerer hensynet til fugleliv mm og dermed balancen mellem naturbeskyttelse og adgang til naturen, er et godt grundlag til udvikling af friluftsliv og turisme tilknyttet søen. Det vil vi arbejde videre på. Med dette friluftskort er taget første skridt/rotag. Kom gerne med tilbagemeldinger og forslag.

Jens Erik Larsen
www.friefugle.dk

Folderen "Arresø til vands og til lands" er udgivet af Foreningen Frie Fugle, april 2018.

Tekst: Jens Erik Larsen Foto: Jens Erik Larsen, Jørgen Falk og Annelise Lemche
Design og produktion: Paramedia 11947

ISBN: 978-87-89835-91-4

Grundkortet er reproduceret udsnit af Danmark 1:50.000, © Geodatastyrelsen
Folderen er gratis, kan også findes på www.friefugle.dk samt kommunernes hjemmesider.

Folderen er udarbejdet med hjælp fra en følgegruppe med deltagelse af Naturstyrelsen Nordsjælland, Gribskov Kommune, Halsnæs Kommune, Hillerød Kommune, Arresø Kajakklub, Dansk Vandrelaug og Cyklistforbundet.

Udarbejdelse af folderen er støttet af: Gribskov Kommune via Puljen for kultur, idræt, turisme og landsbyer, Udlodningsmidler til Friluftslivet fra Friluftsrådet, Halsnæs og Hillerød kommuner, Naturstyrelsen, Arresø Kajakklub og Foreningen Frie Fugle.

Arresø

- til vands og til lands

Bronzealderhøj ved Ramløse

- 1 ASSERBO SLOTSRUIN**
Bisp Absalon grundlagde et kloster her i 1100-tallet. I 1560 overtog kongen borgen og landsbyerne Tibrke og Torup. Det hele forsvandt dog under sandflugten indtil Frederik VII i 1849 startede udgravning.
- 2 GEOART KRYSTMUSEUM OG KUNSTHUS**
Et kig ind i en eksotisk verden med mineraler, smykkesten mm. www.geoart.dk

3 RAMLØSE MED MØLLE, KIRKE OG HAVN
Et møllelaug tager sig af den hollandske mølle og et håndværksmuseum, som er åbent på mølledage. www.museumns.dk. Kirken er fra 1100-tallet og stod her, da Biskob Rike blev dræbt ude på Hovgården i 1139. Kirken har et bombastisk tårn, som dog væltede i 1656. Det fik efterfølgende de store stræbepiller på vestsiden. I sognegården kan man se skiftende kunststillinger. Havnen rummer sejklub, kajakklub, og en fin vandresti op over Ramløse Bakker.

Ramløse Mølle

4 ELLEMOSESTIEN MED BRONZEALDERHØJE OG OLDTIDSVEJ
På den 12 km lange Ellemosesti, kan man overfor forsamlingshusets P-plads, opleve 3 flotte bronzealderhøje. Hyrdhøj fungerede som bavn, og Hand-skehøj siges at være fyldt af trolde og musik. I Ellemosen er der et enestående trafik anlæg, som blev blottet under tørvegravning i 1943. Der er bl.a. tale om en plankebro, dateret tilbage til 2800 f.Kr. Vær forsigtig på stien i vådt føre.

Dronningholm Slotsruin

9 RUNDHØJE ØST FOR LILLE LYNGBY
På sydsiden af Arresø har udsigten været så fin, at bronzealderfolket begravde deres døde her. Man har registreret 16 gravhøje i området, hvoraf 10 er bevarede. Der er en rastepads med informationstavle, hvor man kan beundre oldtidslandskabet. Bilparkering skal foregå ved kirken.

10 LILLE LYNGBY KIRKE
Kirkens pyramideformede tag løfter sig over landsbyens stråtage og skuer ud over søen. Et sagn siger, at en løv tyr lagde sig til rette på det smukke sted og derfor byggedes kirken her ca. 1175. Tårnet er fra 1797. Kirken er en såkaldt vejkirke, som er åben 8-16. Tag også et smut ned ad Hulvej til "havnen".

11 KREGME KIRKE
Der blev bygget en beskeden kirke på den smalle tange mellem søen og fjorden i 1100-tallet. Senere blev den gradvist udbygget. Man kan se flotte kalkmalerier fra 1200-tallet, bl.a. med motiver som barnemordet i Betlehem. Det mest iøjnefaldende ved kirken er tårnets placering. Normalt placeres et tårn på kirkens vestside, men her er det mod nordøst. En fortælling siger, at man måtte rive det oprindelige tårn ned på grund af underlige stemmer.

Kregme Kirke

12 ARRENÆS MED MAGLEHØJ
Områdets højeste punkt er Maglehøj 70 m.o.h. Istiden har forment forunderlige landskaber især på Arrenæs og efterfølgende erosion og landhævninger har finpudset landskabets skulpturer, som vi nu kan have stor glæde ved at færdes i. Arrenæs rejser sig som et forbjerg 27 m.o.h. (Lille Maglehøj) ud midt i søen. Friluftslivet har gode muligheder her med 2 skove, vandrestier, grillpladser, diskolf, fugletårne og et rigt planteliv.

13 DRONNINGHOLM SLOTSRUIN
Borgen lå oprindeligt på en ø i en vig og formodes at have været tilgængelig fra Kattegat i vikingetiden. Det siges, at borgen engang havde underjordiske gange under søen til Vinderød, bygget af Aude, som i øvrigt har lagt navn til Auderød. Navnet Dronningholm skulle skyldes, at Valdemar Sejrs genopbyggede borgen til Dronning Dagmar, men det er formentlig først Valdemar Atterdag, som står for genopbygningen. I dag er området ved ruinen et fint sted at holde rast.

5 HUSEBY
I starten af 1700-tallet ødelagde søens høje vandstand bøndernes marker, da afløbet via Bydindinge Å hele tiden sandede til. Man havde anmodet regeringen om hjælp. Den 20. februar 1714 gik det galt i Huseby, da en søndenstorm sammen med tømbrud, is og højvande væltede husene og beboerne måtte flygte om natten op i bakkerne. Derfor er Huseby lidt svær at finde i dag. Der er nemlig kun én gård tilbage på den oprindelige plads (ved Huseby landgangssted), de øvrige er flyttet op i bakkerne. Katastrofen i Huseby var med til at få gang i gravningen af Arresø Kanal.

Pøleåen

6 ANNISSE MED KIRKE OG VINGÅRDE
Fra landgangsstedet og fra P-pladsen ved gadekæret kan man slentre gennem de intime stræder i Annisse - en landsby, der går helt tilbage til vikingetiden. Kirken, der troner på bakketoppen er fra midt i 1100-tallet med romersk skib og sengotisk våbenhus. I modsatte ende af landsbyen finder man Garbolund, en flot gård med brostengårdsplads, en særlig ladebygning og et historisk interiør. Man kan kontakte ejeren Jette Haugaard www.facebook.com/garbolundvin tlf. 61423271 og aftale en rundvisning. Det kan også omfatte vinmark og vinproduktion. Lidt derfra ligger også www.annisse-vingaard.dk.

7 PØLEÅEN OG DENS UDLØB
Der er en fin rastepads, hvor Pøleåen løber ud i Arresø og mulighed for at vandre ind til Nejede Vesterskov, hvor havørnene holder til.

8 ÆBELHOLT Å OG KLOSTER
På cykelturen rundt krydser man Æbelholt Å ved Mølle-ris vandmølle. Længere oppe af åen blev vandkraften udgangspunkt for anlæggelsen af Æbelholt Kloster omkring 1180. Det blev et moderne anlæg med indlagt vand og fin urtehave, som abbed Vilhelm introducerede. Her er i dag et lille museum, hvor man bl.a. kan se skeletter og lære om den tids lægevidenskab. www.museumns.dk

14 ARRESØ KANAL OG FREDERIKSVÆRK
Da bøndernes marker og gårde nær søen blev oversvømmet, besluttede man at grave kanalen mellem Arresø og Roskilde Fjord. Dette foregik under Frederik IV ved hjælp af 500 soldater og ca. 100 svenske krigsfanger 1717-19. Først i 1728 begyndte man at udnytte vandkraften herfra i en agat-slibemølle ved Arresødal Bro. Frederik V fik anlagt et kanonstøberi og igangsatte oprettelse af krudtværket, som blev kaldt Frederiksværk. Classen overtog værket og udviklede industrien, der i dag er udpeget af Kulturstyrelsen som nationalt industriminde. Krudtværksmuseet: www.indmus.dk

15 FREDERIKSVÆRK KIRKE
Beboerne i Frederiksværk fik først deres egen kirke i 1911, tegnet af arkitekt Søren Lemche. Klokken er dog fra 1758, produceret på kanonværket. Den stod oprindeligt på Norske Bakke og blev brugt til at kalde arbejderne på værket på arbejde, og den ringede

Arrenakke Bakke

kl. 22 for at fortælle dem, at nu skulle de gå i seng. Det sidste er stadig tilfældet, idet byrådet ved overgivelsen af klokken til kirken bestemte, at den fremdeles i al fremtid skulle ringe godnat kl. 22.

16 VINDERØD KIRKE
Den første kirke af træ på bakketoppen højt over Arresø blev rejst ca. 1140. Senere byggedes en romansk stenkirke og et gravkammer for Frederiksværks grundlægger Johan Friedrich Classen. Endelig blev kirken i 1884 ombygget af Fideicommissets arkitekt V. Tvede, dog stadig i korsform. Bemærk også den smukke kirkegård med usædvanlige skulpturer.

Præstekorset

17 PRÆSTEKORSET
Korset blev rejst til minde om præsten fra Vinderød Kirke, som i 1536 (reformationsåret) blev stenet ihjel her af menigheden, fordi han prædikede Luthers lære i stedet for katolicismen. Dråben, der fik bægret til at flyde over, var, at han smadrede et helgenmaleri, hvorefter menigheden jagede ham til stedet her syd for kirken. Nu værende kors er fra 1936 - 400 året for reformationen.

18 EUROPEAN ART MUSEUM
På Arresødalsvej 4 i Vinderød finder man et lille museum med eksempler på kunst i en række europæiske lande. www.europeanartmuseum.eu. Der er også andre små gallerier rundt om Arresø, som du kan besøge på din vej.

- Cykelrute
  - 701 ASFALT
  - 702 GRUS
- Cykeltursforslag
  - ASFALT
  - GRUS
- Vandrerute/sti
- Margueritrute
- Fuglebeskyttelseszone
- Landgangssted offentligt
- Landgangssted privat
- Seværdighed
- Kirke
- Teltplads
- Shelter
- Lejrplads (skal reserveres)
- Campingplads
- Vandrerhjem
- Indkøbsmulighed
- Café og restaurant
- Rastepads
- Grillplads
- WC
- Parkering
- Drikkevand
- Udsigtspunkt
- Fugletårn
- Station

